

योगमतेआत्माभोक्तैवनतुकर्त्ता सांख्यमतेतुनभोक्तानापिकर्त्तेति तत्राद्यदूषयतिउत्तरस्यैवसिद्धांतत्वंज्ञापयितुं क्रांतेतिक्रांतेपादेन्द्रिये बलेपाणीन्द्रियेचविष्णुशक्रौतत्त्वयोक्तारौतिष्ठतः भटाइवराजकीयरथश
कटादौतत्रयथाभटगतंजयपराजयादिरथगतंहासदृष्ट्यादिचराजाआत्मन्यभिमानादध्यारोपयति तद्वच्चिदात्मादेवतेन्द्रियगतंभोक्तृत्वंजत्वादिकमविद्ययास्वस्मिनारोपयतिअहंभोगीअहंस्वंजइति यथा
चपराजयोनभृत्येतदभिमानाभावात् एवंभोगोपिविष्णवादौनास्ति आत्मनित्वविद्ययैवतद्भानमितिसिद्धमात्मनोऽकर्तृत्वमभोक्तृत्वंच नन्वात्मैवकर्त्ताभोक्ताचास्तुकिमंतर्गदुभिर्विष्णवादिभिरितिचेन्न अनिमो
क्षापत्तेःस्वाभाविकस्यकर्तृत्वादेर्वन्धौण्यवदाश्रयनाशमंतरेणनाशयोगाच्च कर्णोस्थानं श्रोत्रमिन्द्रियं दिशोदेवताः जिह्वास्थानं वागिन्द्रियं सरस्वतीदेवता एतच्चान्येषामपिस्थानादीनामुपलक्षणं ॥८॥ दर्श
यंतितानिदर्शनीयानि कर्त्तरिरुक्त्यः तानिचतानीन्द्रियाणिचेतिसमासः विभक्तिलोपआर्षः आहारःशब्दादिग्रहः॥९॥ इन्द्रियेभ्यएवइन्द्रियार्थान्कूर्मांगवत्पृथग्भूतान्विद्यात्॥१०॥मनःकर्तृ यंतासारथिःभूता

क्रांतेविष्णुर्वलेशक्रःकोष्ठेभिर्भोक्तुमिच्छति ॥ कर्णयोःप्रदिशःश्रोत्रंजिह्वायांवाक्सरस्वती ॥ ८ ॥ कर्णौत्वक्क्षुषीजिह्वानासिकाचैवपंचमी ॥ दर्शनीयेंद्रि
योक्तानिद्वाराण्याहारसिद्धये ॥ ९ ॥ शब्दःस्पर्शस्तथारूपरसोऽगंधश्चपंचमः॥इन्द्रियार्थान्पृथग्विद्यादिन्द्रियेभ्यस्तुनित्यदा ॥ १० ॥ इन्द्रियाणिमनोयुक्तेवश्यान्यंते
ववाजिनः ॥ मनश्चापिसदायुक्तेभूतात्माहृदयाश्रितः ॥ ११ ॥ इन्द्रियाणांतथैवेषांसर्वेषामीश्वरंमनः ॥ नियमेचविसर्गेचभूतात्मानामनसस्तथा ॥ १२ ॥ इन्द्रि
याणीन्द्रियार्थाश्चस्वभावश्चेतनामनः ॥ प्राणापानौचजीवश्चनित्यंदेहेषुदेहिनां ॥ १३ ॥ आश्रयोनातिसत्त्वस्यगुणाःशब्दोनचेतना ॥ सत्त्वंहितेजः
सृजतिनगुणान्वैकथंचन ॥ १४ ॥

त्माबुद्ध्युपाधिर्जीवः ॥ ११ ॥ एषांशब्दादीनां ईश्वरंउत्पत्तिस्थितिलयहेतुः नियमेसंहारे विसर्गेसृष्टौ ॥ १२ ॥ इन्द्रियार्थाघटादयः स्वभावःशीतोष्णादिधर्मः चेतनाधीवृत्तिः देहेषुहृदयगुहायामेववर्त्तते स्व
मइवकर्मादये ततएवाविर्भवतीत्यर्थः ॥ १३ ॥ ननुदेहस्यापीन्द्रियार्थत्वाद्देहांतर्गतबुद्धौस्थितिःस्वस्कंधारोहणन्यायमनुसरतीत्याहआश्रयइति सत्त्वस्यबुद्धेराश्रयोयःप्रागुक्तोदेहःसोपिनास्ति स्वामदेहवत्त
स्यापिप्रतिभानमात्रत्वात् कस्तर्हिंसत्त्वस्याश्रयःकिंचतस्यरूपमतआह गुणाइति त्रिगुणालिकामूलप्रकृतिरेवस्वविकारस्यवाचारंभणंविकारोनामधेयमितिश्रुतेः शब्दमात्रस्वरूपस्यसत्त्वस्याश्रयइत्यर्थः ननु
चेतनासत्त्वस्याश्रयःस्वरूपंवा असंगत्वादविकारत्वाच्च ननुगुणाबुद्धेरेवधर्माःसंतु तथाचसात्त्विकोयंराजसोयमितितेषांतदुपाधिकेपुरुषेव्यपदेशोयुज्यतइत्याशंक्याह सत्त्वंहीति तेजःवासनासत्त्वंसृजति ननुगु
णान् अनादिवासनाहिसत्त्वस्यकारणंसाचत्रिगुणालिकेतिसत्त्वकार्यत्वंगुणानांघटते सात्त्विकोयमित्यादिर्व्यपदेशस्तुपरंपरयापियुज्यतइतिभावः ॥ १४ ॥